

falder. Om saa Procenten er rigtig eller gal, er en Sag for sig, men saa kan der dog være nogen Mening i Ræsonnementet. Jeg spørger altsaa den højtærede Minister, om det er Meningen, at den Fæstetvang, som findes paa enhver Bondegaard her i Landet, uanset om den er Fæstegaard eller Selvejergaard, skal ophæves for disse Gaardes Vedkommende, naar dette Lovforslag bliver vedtaget. Det Spørgsmaal vil jeg gerne have Svar paa. Det er nemlig saaledes — det er der maaske ikke mange Mennesker, der tænker over —, at enhver Bondegaard er Fæstetvang undergivet, medmindre den har været i frit Eje i 20 Aar; og hvis det er Meningen med dette Lovforslag at ophæve Fæstetvangen ogsaa for disse Ejendomme, kan der være nogen logisk Konsekvens i at sige, at for at opnaa den Fordel maa der betales noget. Men det, som er gjort gældende af Ministeren, kan jeg ikke anerkende nogen som helst Berettigelse af. Dette Spørgsmaal har for Resten ogsaa været omtalt i den nedsatte Fæstekommission, og der findes en Udtalelse af Kommissionen, som staar ganske i Modstrid med de Udtalelser, den højtærede Minister har fremsat. Den staar i Kommissionsbetænkningen paa Side 58. Med Formandens Tilladelse skal jeg læse et Par Linier op. Der skrives der: „Det er endvidere indlysende, at der ved Erstatningsberegningen maatte tages Hensyn til den Gaarden efter dens Udløsning af Godsforbindelsen paahvilende „mildere“ tyveaarige Fæstetvang, *saafremt* denne kunde antages at begrunde en Forringelse af Ejendommens Værdi i Handel og Vandel; efter Kommissionens Mening er dette imidlertid ikke Tilfældet, og der vil derfor ved Fastsættelsen af Reglerne for Erstatningsberegningen kunne bortses fra dette Forhold“. Og der skrives paa Side 59: „Naar en Fæstegaard er ledig, vil den af Gods-ejeren kunne sælges fri for Fæstetvang; Gaarden vil altsaa da i Handel og Vandel have samme Værdi som en tilsvarende Selvejergaard, og at nedsætte denne Værdi ved en Henvisning til „Fæstetvangen“ vilde derfor være at berøve Godsejeren en Del af den fuldstændige Erstatning, paa hvilken han har grundlovmæssigt Krav“. Disse Bemærkninger maa jeg ganske gøre til mine. Jeg antager derfor, at dette Spørgsmaal maa kunne blive gjort til Genstand for grundig Overvejelse i Udvalget, og jeg haaber, det skal kunne lykkes at overbevise Ministeren om det urimelige, som i Virkeligheden ligger

i dette Krav om, at der skal indbetales en Kvotadel til Staten.

Det andet Spørgsmaal, jeg kaldte et Principspørgsmaal, findes i § 18, og det angaar Ejerens Pligt til at overdrage Fæstestedet til Staten, for saa vidt Fæsteren nægter at købe det. Jeg kan ikke finde denne Bestemmelse heldig, ej heller praktisk, og jeg forstaar i og for sig heller ikke Hensigten med den. Naar der nu gives Fæsteren Adgang til at købe til en billig Pris, men han af en eller anden personlig Grund — den være nu, hvad den være vil — ikke ønsker at købe, vilde det dog være ganske naturligt og ligefrem, at man sagde, at saa maa den vedkommende Fæster sidde sin Kontrakttid ud, og naar Fæstegaarden saa bliver ledig, er det Godsejerens Pligt at sælge den, han maa ikke fæste den ud mere, den skal behandles paa samme Maade som det øvrige Gods, den skal sælges og, kan det ikke ske paa anden Maade, saa ved Auktion. Paa den Maade vil man ikke forrykke Forholdet. Naar Fæsteren ønsker at blive siddende paa sin Gaard, er der ikke Spor af Mening i at overdrage den til Staten, som saaledes vilde komme til at eje forskellige smaa Enklaver omkring i Landet. Administrationen af saa spredt liggende Gods vilde det være vanskeligt at etablere, og jeg kan ikke indse, at der vil være nogen som helst Fordel forbundet dermed for Staten, idet denne selvfølgelig maa forudsættes at gaa ind i det Forhold, som Godsejeren, der hidtil har ejet den paagældende Fæstegaard, har været i. Spørgsmaalet løses langt simplere og naturligere derigennem, at man lader Fæstet løbe ud, forhindrer, at den vedkommende Gaard fæstes ud mere, og drager Omsorg for, at den paagældende Ejer sælger den.

Efter at have gjort disse Bemærkninger om de større i Lovforslaget foreliggende Spørgsmaal skal jeg gaa over til at undersøge de enkelte Detailler i det nærmere. Der er ved hele dette Lovforslag det mærkelige, at det ikke kan siges at tage Hensyn til de i Fæstekommissionen fra de forskellige Sider fremsatte Synspunkter, men udelukkende er fremsat paa Grundlag af de af den ene Part i Sagen, d. v. s. Fæsterne, fremførte Krav og endda med Tilføjende af et Par Bestemmelser, der er yderligere ugunstige for Ejerne, nemlig de af mig allerede omtalte Bestemmelser i §§ 9 og 18. Der er af Ministeriet ikke gjort noget som helst Forsøg paa at dele Sol og Vind lige, men Lovforslaget bærer